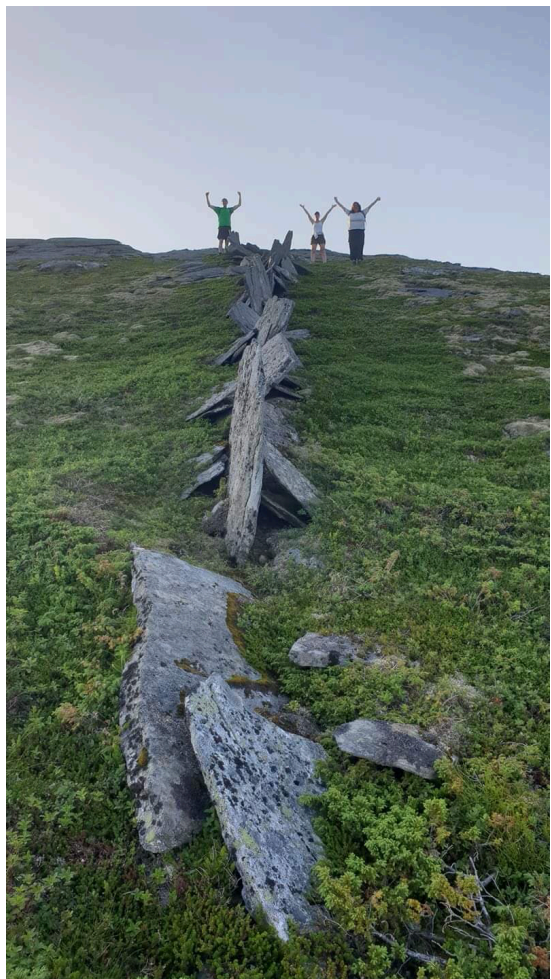

OVERSIKT OVER ELDRE KULTURMINNER I NESNA

Oversikten inneholder informasjon om faste, fysiske kulturminner i Nesna som er eldre enn 1537. Den er et vedlegg til kulturminneplan for Nesna 2020-2024.

Ann Kristin Klausen
avdelingsleder Helgeland Museum

Forord

Denne oversikten inneholder informasjon om faste kulturminner datert som førreformatoriske, det vil si eldre enn 1537, i Nesna. Samtlige er registrert i Riksantikvarens lukkede database Askeladden, og de fleste i publikumsvarianten Kulturminnesøk. Beskrivelsen er i hovedsak hentet fra Askeladden. Kulturminnene er innført med Askeladdens ID-nummer i parentes.

En registrering / lokalitet kan inneholde flere enn ett kulturminne, for eksempel kan et gravfelt bestå av mer enn én gravhaug/røys. I Nesna er 97 lokaliteter med totalt 198 kulturminner tolket som førreformatoriske og dermed automatisk fredet (per 16. september 2019). Rundt 90 % er gravminner. Omtrent halvparten befinner seg på Tomma, men også Hugla og Handnesøya har mange slike kulturminner. På fastlandet er færre funnet. Arkeologene har datert de fleste kulturminnene til bronsealder/jernalder, kun 3-4 lokaliteter antas å være fra steinalderen.

En rekke førreformatoriske løsfunn er også gjort i Nesna. Disse er ikke tatt med i oversikten. I Askeladden er kulturminner med uavklart eller opphevet vernestatus inkludert. Funnlokaliteter for enkeltliggende førreformatoriske gjenstander er for eksempel registrert i Askeladden, men ikke fredet med mindre et fast kulturminne i tilknytning til lokaliteten fortsatt eksisterer. Kulturminner som kan være naturformasjoner er registrert i Askeladden, men ikke fredet. Et fjernet kulturminne er ikke lenger fredet, men siden det kan være andre kulturminner i nærheten som ennå ikke er funnet må det vises aktsomhet ved inngripen i området, selv om fredningen er opphevet. Slike lokaliteter er avmerket i Askeladden med et eget symbol. Vi har valgt å ikke inkludere kulturminner med uavklart eller opphevet vernestatus i denne oversikten. Et par av de fredete kulturminnene er ødelagt eller fjernet, uten at dette er registrert i Askeladden. Disse er tatt med i oversikten med notat om tilstand.

Oversikten innledes med en periodisk oversikt. Selve oversikten er inndelt geografisk i fire deler basert på kretsinndeling; Tomma (krets1), Handnesøya (krets 2), Hugla (krets 3) og fastlandet Nesna (krets 4). Stedsnavnene er i hovedsak skrevet slik de gjøres av Kartverket, og fremgår på Norgeskart.no. Der fotograf ikke er oppgitt er bildene tatt av undertegnede.

Ann Kristin Klausen, Nesna 16. desember 2019

Gravminne på Kvervan på Tomma.

Perioder

Steinalderen

Eldre steinalder cirka 10 000 f.v.t. - 4000 f.v.t.

Yngre steinalder 4000 f.v.t. - cirka 1800 f.v.t.

Bronsealderen

Eldre bronsealder ca. 1700 f.v.t. - 1100 f.v.t.

Yngre bronsealder 1100 f.v.t. - ca. 500 f.v.t.

Jernalderen

Eldre jernalder 500 f.v.t. til 550. Eldre jernalder deles inn i:

- Førromersk jernalder (keltertid) 500 f.v.t. - 0
- Romersk jernalder (romertid) 0 - 400
- Folkevandringstid 400 - 550

Yngre jernalder 550 til ca. 1050. Yngre jernalder deles inn i:

- Merovingertid 550 - 800
- Vikingtid 800 – 1030

I hagen til eierne av Movegen 8 ligger en gravhaug datert til jernalderen.

Tomma, krets 1

På sør- og vestsiden av øya er en rekke førreformatorisk funn registrert. Tomma har 54 automatisk fredete kulturminnelokaliteter. Mange av lokalitetene består av flere enn ett kulturminne, særlig gravhauger og -røyser. Deles det opp i enkeltenheter blir antallet 81 faste fredete kulturminner. Arkeologer har gravd ut noen av gravminnene på Tomma. Mange gjenstander er funnet, som en utskåret figur i hvalbein datert til 800-tallet og et bronsealdersverd, en gullring, ringnåler, perler, sigd, skjold, spyd, øks, spenner, arm- og fingerringe, tekstilrester, spydspisser, økseblad, anker, skålspenner. Arkeologer, historikere og forfattere har lansert teorier om at det kan ha vært høvdingseter på Husby og / eller Alsøy.

Gullring funnet på Husby på Tomma. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

1. Gravrøys, Sellåt (7111-1)

Rundrøys, lite synlig i terrenget og med uklar kantmarkering. Synes urørt. Røysa ligger på et jorde, i utkanten av en potetåker. Jernalder. Vernet 8. august 1981.

Gravrøysa på Sellåt er vanskelig å få øye på.

2. Gårdshaug, Sellåt (73337-1)

Under og sørvest for gårdens våningshus ligger en gårdshaug. Den består av mørk og humusholdig jord, opptil 0,5 meter. Haugen har en utstrekning på rundt 30 x 60 meter. Flere funn er gjort rundt våningshuset, og i en åker sørøst for dette. Funn i gårdshaugen tyder på lang bosetting: en ufullstendig skiferspiss antatt fra yngre steinalder (T 12445, tilvekst 1922), spinnehjul av kleber (T 12446, tilvekst 1922), fiskesøkke med fure (T 16252, tilvekst 1944), fragment av kole av kleber og fragment av fiskesøkke av kleber (T 18258, tilvekst 1961). Tapt: et pæreformet fiskesøkke, 1 halvrundt fiskesøkke funnet i 1945 og krittpererester. Førreformatorisk tid. Vernet 10. juli 1979.

Gårdshaugen på Sellåt tyder på lang bosetting.

3. Gravfelt: oval røys, rund røys og mulig steinlegning, Stranda (26622-1, - 26622-3)

Den mulige steinlegningen avtegner seg som en svak steinsatt forsenkning i bakken. Området rundt består av grus og sand. Datert til førreformatorisk tid. En rund røys, bygd av stein og grus. Datert til bronsealder-jernalder. En oval røys, forholdsvis godt synlig i terrenget, men dårlig markert, bortsett fra i NV-delen. Ingen stein synlig. Røysa har en fordypning i midtpartiet. Den SØ-siden ble skadet under bygging hovedveien. I en av disse røysene finnes et halvt utgravd kammer. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 2. juli 1979.

4. Hule, bosetning- aktivitetsområde, «Tommeidhola», Tomeide (73321-1)

Hule dannet av utoverhengende bergvegg. Fjellet danner en takhvelving med største høyde ut mot åpningen. Hulens indre parti utgjøres av en ca. 3 x 6 m stor rund oval flate ca. 3 m lavere enn nivået ved huleåpningen og ca. 4 m innenfor denne. Området mellom dekkes av en bratt steinur, dannet av nedraste blokker. Det indre partiet av hulen er plant, men med noe omrotet overflate. Kulturlaget har en tykkelse på i alle fall 0,5 m. Jordsmonnet er mørkt og trekullholdig, tørt og fint. Under registrering og kontroll ble bein av fisk og pattedyr, skjell og trekull i overflaten samlet inn. Ingen steinalderfunn ble observert. Grunneier hadde tidligere funnet bein i den ene halvdel av hulen (T 9442, tilvekst 1910), en avlang rullestein med slagmerker, en samling knokler og et par strandsnegler (T 12781, tilvekst 1923). Datert til førreformatorisk tid. Vernet 2. juli 1979.

5. Heller med gravfunn, bosetning- aktivitetsområde, Tomeide (7098-1 og 7098-2)

Heller dannet av en utoverhengende bergvegg på vestsiden av en fjellrygg. Jordsmonnet virker sterilt, og helleren har neppe vært bebodd over lengre tidsrom. Datert til steinalder. I

1904 ble trolig en grav datert til eldre jernalder oppdaget i denne helleren. Grava inneholdt bruddstykker av en hakekorsformet spenne av bronse, bøyleformet spenne av bronse og fem små perler av gjennomsiktig grønt glass. Gjenstandene ble funnet sammen med en del oppsamlete beinrester (T 7292-7294, tilvekst 1904). Vernet 6. august 1981.

Gravfunn fra 1904. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

6. Gravrøys, Litldalen Holsteinan (26623-1)

Rundrøys, lett synlig i terrenget og klart markert. Oppbygd av rullestein som sannsynligvis stammer fra en steinsvoll i nærheten. Langs sidene på røysa ligger steinene i dagen, oppover mot toppen er den mose- og lynggrodd. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. juli 1979.

Gravrøysa i Litldalen.

7. Gravrøys, Tomeide (46122-1)

Oval rullesteinsgrav. Graven danner en mosegrodd forsenkning, men kan være en naturdannelse. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. august 1981.

8. Gravrøys, Kølblekbergan Tomeide (73320-1)

Rundrøys. Viser tydelig i terrenget. Bygget av kuppel og mindre heller. De sentrale delene av røysa er nesten helt utgravd ved en dyp sjakt. Heller og mindre stein vises i overflaten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 2. juli 1979.

9. Heller, bosettingsområde, Svarthelleren Tomeide (55859-1)

Større heller i øvre del av fjellformasjonen. Fjellet danner en takhvelving med størst høyde ut mot åpningen som vender mot sørvest. Den laveste flata består av hardpakket kulturlag bestående av fett, brungrått jordsmonn dekket av sauemøkk. Tykkelsen på laget er vanskelig å avgjøre. En liten samling knokler og muslingsskjell er funnet i helleren (T 12782, tilvekst 1923). Datert til steinalder. Vernet 2. juli 1979.

Svarthelleren er lett tilgjengelig, og har ofte besøk.

10. Gravrøys, Strenggjerdet Tomeide (16511-1)

Rest av rundrøys ved foten av Storbølgen. Røysa er ganske godt synlig i terrenget, men uklart markert. En større steinhelle dominerer sentrum av røysa. Bare østre ytterkant av røysa er nå bevart. Rundkampsteiner ligger spredt på bergflata. Rundt 1925 ble ca. 10 blå perler funnet i røysa, men disse forsvant siden. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. juli 1979.

11. Hule- bosetning- aktivitetsområde, Ramnholet Tomeide (46118-1)

Hule dannet av en sprekk i berget. Foran inngangen ligger store nedraste steinblokker. Den innerste delen har ganske sterilt jordsmonn. I den ytre delen ble et minst 5 cm tykt kulturlag

under et 10-17 cm tykt gruslag avdekket. Skjell og trekull ble funnet i kulturlaget. Datert til steinalder. Vernet 7. august 1981.

12. Gravhaug «Rissehaugen», Stavika Tomeide (36519-1)

Langhaug, kalt Rissehaugen, og rester av gravfelt datert til yngre jernalder. Gravfeltet besto opprinnelig av 10-12 gravhauger, men kun langhaugen er bevart. Mange funn har blitt gjort i haugene, også skjelettresten. Rissehaugen vises tydelig i terrenget. De utpløyde haugene lå hovedsakelig mellom denne og sjøen. To av haugene ble undersøkt av K. Rygh i 1910.

Følgende funn ble gjort i den ene: bruddstykker av skjoldbule, klingsøm, ubestemmelige jernrester og knust menneskekranium (T 9381, tilvekst 1910). I den andre haugen ble funnet: to ovale bronsespenner, en trefliket spenne, fire glassperler, bruddstykker av nålehus av bein, del av et sigdblade, ringnål av bronse, tveegget sverd, spydspiss, skjoldbule, økseblade, samling klingsøm, beslag av jern, skjelettresten av mann og kvinne (T 9366-80, tilvekst 1910). Datert til eldre jernalder. Vernet 3. juli 1979.

Rissehaugen vises godt i terrenget.

13. Gravfelt: to rundrøysen, Tomeide (16508-1 og 16508-2)

Den ene rundrøysa er uklart markert, og synes urørt. Den andre er rest av en rundrøys, uklart markert, nokså utydelig i terrenget. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 3. juli 1979.

14. Gravhaug, Tomeide (46121-1)

Gravhaug. Tydelig i terrenget, men uklart markert. Sørsiden er utgravd og avflatet. Ellers er topp-partiet noe ujevnt avflatet. Datert til jernalder. Vernet 4. juli 1979.

15. Rester av gravfelt med løsfunn, Tomeide (7097-1 og 7097-2)

På begynnelsen av 1900-tallet ble flere gravhauger utpløyd i dette området. Kun en utjevn gravhaug er bevart, og den er ved dyrking nokså utplanert. Under pløying skal det for lenge siden ha blitt funnet menneskebein. Disse ble gravd ned på et annet sted. Muligens kan dette samsvare med beinfunn sørøst for haugen. Under pløying av andre mindre gravhauger i dette området er følgende funnet: to ovale bronsespenner, armring av bronse, glassperler, plate av hvalbein (T 8315-19, tilvekst 1907). Ca. 10 m fra dette funnet: noen stykker av et kranium, noe jernrust (T 8320, tilvekst 1907). Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 3. juli 1979.

16. Gravhaug, Tomeide (7096-1)

Langhaug, uklart markert, dårlig synlig i terrenget. Lite søkk i den ene enden. Datert til jernalder. Vernet 4. juli 1979.

17. Gravfelt: fem gravrøyser, Kvervan (7099-1, - 7099-5)

Feltet består av fire rundrøyser og en langrøys. Rundrøysa lengst i nord vises godt i terrenget. En annen rundrøys er også godt synlig i terrenget, og en steinkiste vises i dagen. Dekkhellene er fjernet, og røysa svært skadet. En tredje rundrøys er forholdsvis synlig i terrenget. Det samme gjelder en mulig langrøys. Den er bygget av kuppel, kampestein og heller. I en bakkeskråning ligger ytterligere en godt synlig rundrøys. Ved faglig kontroll i 2016 ble sistnevnte ikke funnet. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. juli 1979.

18. Gravhaug, Risegrava, Kvervan Skipneset (63867-1)

Reparert rundhaug med rester av fotgrøft. En gang før 1963 ble hele den nordøstlige delen fjernet i forbindelse med veibygging. Etter det var gravhaugen halvmåneformet. I 1993-1994 ble den restaurert. Den bevarte delen av haugen dannet utgangspunkt for høyde og form. I henhold til fylkeskommunens plan for restaureringen ble fiberduk lagt mellom den opprinnelige overflaten og nye masser. Datert til yngre jernalder. Vernet 4. juli 1979.

Risegrava var skadet i forbindelse med veibygging, og ble restaurert i 1993-1994.

Slik kan man forestille seg at gravlegginga i yngre jernalder foregikk. Tegning: Johannes Lovund.

19. Gravfelt: to gravrøyser og en forsenkning, Kvervan (46117-1, 46117-2 og 46117-3)

En rundrøys vises tydelig og er delvis klart markert. Østsiden av røysa gjennomskjæres av bygdeveien. Forsenkning i sentrumspartiet hvor enkelte rundkamp vises. Den andre rundrøysa vises tydelig i terrenget og er til dels klart markert. Jevn fotgrøft sees rundt hele røysa. Mindre forsenkning i røysas sentrum og østlige del. De to rundrøysene er datert til bronsealder-jernalder. Kullgrop i form av regelmessig, grunn forsenkning. Sand i bunnen. Kull ble ikke påvist (jordbor). Området er svært overgrodd. Flere fortidsminner kan ligge i området. Førreformatorisk tid. Alle tre kulturminnene ble vernet 4. juli 1979.

Et av gravminnene på Kvervan.

20. Gravrøys, Kvervan (55860-1)

Rundrøys, uklart markert, særlig i NV hvor den går i ett med terrenget. En del kuppel og rundkamp ligger synlig i overflaten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. juli 1979.

21. Gravrøys, Tomsvik (26625-1)

Rektangulær røys. Forholdsvis godt synlig i terrenget og bra markert. Overflaten er ujevn med antydninger til små søkk. Noe utkastet i NØ-siden. Røysa er lagt rett på berget, og delvis dekket av lyng og mose. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 5. juli 1979.

22. Gravhaug, Tomsvik (26626-1)

Rundhaug, godt synlig i terrenget og godt markert, men en tydelig fotgrøft rundt mesteparten. Omtrent midt i haugen dannes en avlang fordypning. Datert til jernalder. Vernet 5. mai 1979.

23. Gravfelt: to gravrøyser, Tomsvik (46124-1 og 46124-2)

Rest av en røys, uklart markert, og forstyrret på grunn av veibygging. Rest av rundrøys/haug, nokså utydelig i terrenget og uklart markert. Steinpakning påvist ved hjelp av jordbor. Mulig antydning til fotgrøft. Det sentrale partiet er helt utgravd. Sentrum danner derfor en grunn forsenkning. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 5. juli 1979.

24. Gravfelt: to graver, Tomsvik (55861-1 og 55861-2)

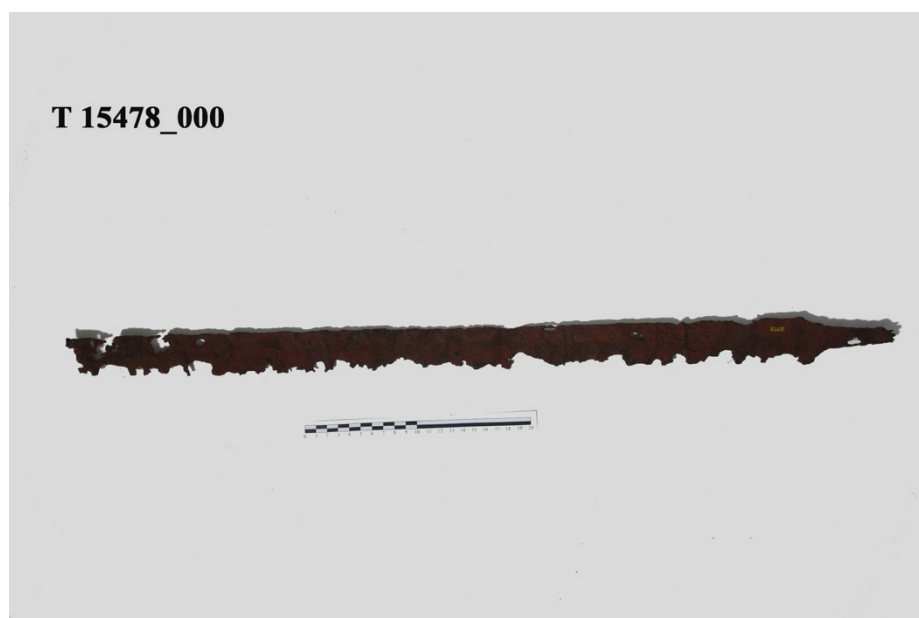
En rundhaug og en langrøys. Rundhaugen er tydelig i terrenget, klart markert, med fotgrøft og en 2 m bred. Datert til jernalderen. Den ovalformete langrøysa vises tydelig i terrenget. Til dels klart markert med nokså mye stein i overflaten og et søkk i sentrumspartiet. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 5. juli 1979.

25. Gravfelt: to gravhauger, Tomsvik (63866-1 og 63866-2)

En rundhaug klart markert med fotgrøft. Haugen vises godt i terrenget. Den har en grunn forsenkning i sentrum. Den andre rundhaugen er noe lavere, utydelig og uklart markert. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 6. juli 1979.

26. Gravfelt: seks graver, Nausthaugskaret (63868-1, - 63868-6)

Feltet består av seks graver. Et enegget sverd av jern og skjelettresten av menneske (T 15478, tilvekst 1937) ble funnet i en langhaug. Ved arbeid med gravemaskin nært den ene haugen kom et brannlag fram. Datert til jernalderen. Vernet 5. juli 1979.

Et jernsverd ble funnet i en grav i Nausthaugskaret. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

27. Gravrøys, Skipsholmen (16513-1)

Oval røys. Til dels klart markert. Nokså tydelig i terrenget. Ujevn overflate med noe stein synlig særlig i østre del. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 6. juli 1979.

28. Gravfelt: to rundrøyser, Tomsvik (73324-1 og 73324-2)

En rundrøys, tydelig i terrenget, noe uklart markert. En del stein synlig i overflaten. Sør for denne er den andre rundrøysa lagt på fast fjell. Denne har flat profil, er lite synlig i terrenget og uklart markert. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

29. Gravfelt: to rundrøyser, Tomsvik (36526-1 og 36526-2)

Begge er nokså klart markert og godt synlig i terrenget. Den ene har en grop. Den andre har en mindre forsenkning. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

30. Gravrøys, Tomsvik (73323-1)

Rundrøysa ligger på en mindre kolle i terrenget. Den er relativt tydelig, men uklart markert. En del stein vises i overflaten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

31. Gravrøys, Lille Hjartøy Tomsvik (26628-1)

Rundrøys, godt markert og forholdsvis synlig, synes urørt. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

32. Gravrøys, Lille Hjartøy Tomsvik (36528-1)

Langrøys, lite markert. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

33. Gravrøys, Øvre Gåsvik (16516-1)

Rundrøys, godt synlig i terrenget og bra markert. Terreng hvor røysa ligger skråner ned mot sjøen og elvemunningen. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

34. Gravfelt: to rundrøys, Øvre Gåsvik (46126-1 og 46126-2)

En lite synlig rundrøys, dårlig markert, og én som er ganske tydelig i terrenget. Sistnevnte er sterkt overgrodd med mose og einer. I røysa går et stort sigdformet søkk. De er datert til bronsealder-jernalder. Vernet 6. juli 1979.

35. Stolpehull, bosetnings-aktivitetsområde, Vikfjæra Husby (222644-1)

Område med stolpehull, kokegroper og ei mulig grav. Seks stolpehull på rekke, med 1,3 m og 1,5 m mellomrom. Litt sør for rekka er det i tillegg to større stolpehull. Disse sporene ble funnet ved maskinell sjakting i ei eng. Datert til jernalder. Vernet 11. oktober 2016.

Området med stolpehullene. Fra Kartverkets Norgeskart.no.

36. Gravfelt: to rundrøys, Gåsvikhaugen (36523-1 og 36523-1)

Den ene røysa består kun av rester, og er helt overgrodd av lyng og mose. Den andre er lite synlig i terrenget, og nokså uklart markert. Området er uoversiktlig. Det skal ha vært en tredje røys her, men den er ikke funnet. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

37. Gravrøys, Øvre Gåsvik (36525-1)

Rundrøys, nokså klart markert og tydelig i terrenget. Røysa er svært utkastet, og overflaten omrotet og ujevn. Steinmasser er fjernet fra røysa. I dette området skal det ha ligget ytterligere to gravrøys, hvorav en langrøys ca. 30 m lang. Disse så ut til å være fjernet da registreringa fant sted. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

38. Gravrøys, Trellneset (63869-1)

Rundrøys, uklart markert på grunn av skader og vegetasjon, men tydelig i terrenget. I sentrale deler av røysa vises store steinmasser. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

39. Gravrøys, Trellneset (26624-1)

Rundrøysa ligger helt på kanten av en mindre kolle. På grunn av skader og vegetasjon er markeringa uklar, men den vises likevel tydelig i terrenget. Sentrale deler av røysa er kastet utover skrenten i NV. Mye stein ligger V og NV for røysa. Plataået som røysa ligger på kan opprinnelig ha hatt flere røyser. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

40. Gravrøys, Offersøya (36524-1)

Rundrøys, nokså klart markert og tydelig i terrenget. Fra sentrum og i retning NØ går en grunn sjakt som måler 2 x 3 m. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

41. Gravrøys, Ossletten / Alsøy (73335-1)

Rundrøys til dels klart markert og tydelig i terrenget. I sentrum er en 0,5 m dyp grop eller forsenkning. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

42. Gravrøys, Steinheim Ossletten / Alsøy (36534-1)

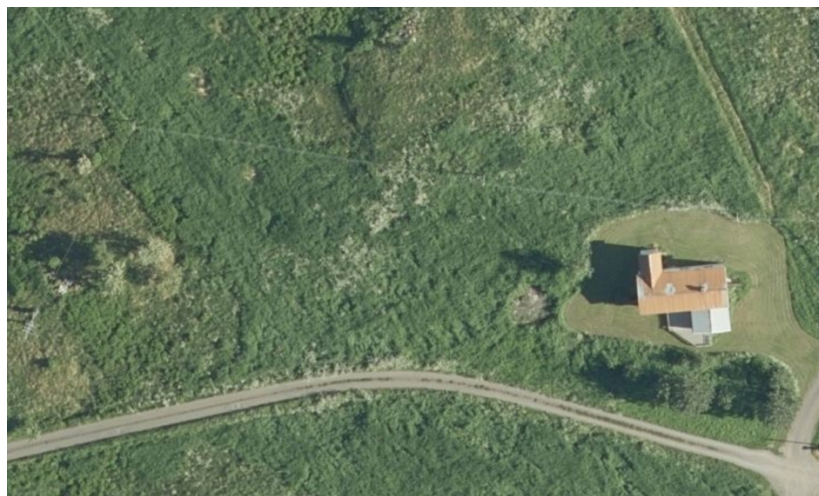
Rundrøys til dels klart markert, noe utydelig i terrenget. Området er svært overgrodd, og kan ha flere lignende røyser. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 9. juli 1979.

43. Gravrøys, Steinheim Ossletten / Alsøy (7105-1)

Rundrøys, uklart markert og utydelig i terrenget. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 11. juli 1979.

44. Boplass, gammelt fellestun, Alsøy (55872-1)

Et område på ca. 50 x 60 m. Sju bruk lå samlet her inntil utskifte på 1800-tallet. Trolig har husene dels ligget på høyden der Gårdens nåværende bygninger er, dels har de ligget nede på flata mellom husene og Tinghågen, slik at gravfeltet og det gamle fellestunet delvis overlapper hverandre. Rester etter bosetting ble funnet i forbindelse med undersøkelser av gravfeltet. Funnene besto av skår fra forskjellig keramikk, fragmenter av tykt kleberkar, fiskesøkke av kleberstein, avslåtte stykker av flintkjerner, tre og beinrester, trekull og grus (T 18753, tilvekst 1966). Datert til førreformatorisk tid. Fredet 9. juli 1979.

Det gamle fellestunet på Alsøy lå omtrent der Gården har husene sine nå. Fra Kartverkets Norgeskart.no.

45. Rester av gravfelt bestående av hauger og flatmarksgraver, gravkammer og gravkiste, Alsøy (46137-1, 46137-2 og 46137-3)

Nordsiden av feltet ligger ca. 15 m sør for et våningshus. I sør grenser feltet opp mot Tinghågen. Gravfeltet ble oppdaget ved oppsett av kraftledningsmast, og i 1965 opparbeidelse av vei til kaia. Gravfelt og bosetting fra middelalder til nyere tid overlapper hverandre. Flere graver kan finnes i området. Fra de to kistegravene er funnet: pilspiss av jern, liten kniv av jern, 3-leddet perle av blått glass og beinfragment fra menneskeskjelett. (T 18753, tilvekst 1966). Datert til jernalder- middelalder. Vernet 9. juli 1979.

46. Tingsted Tinghågen, Alsøy (7108-1)

Sentralt plassert mellom gårdene på denne delen av Alsøy på Tomma ligger et rundt berg som nå er overgrodd av blandingsskog og gress. Tidligere var berget nærmest bart for vegetasjon. Midt på toppen ligger en stor stein. Den ser ut som ei avkorta kjegle som heller mot sør med litt skålformet topp. Rundt steinen er spor etter oppmerking av en tilnærmet rund plass, diameter 4-5 meter. Haugen har slake skråninger mot sør og sørøst, noe brattere mot nord. Langs sidene på berget er det fra naturens side «benkelignende» trapper i to-tre nivåer. Disse ble brukt som sitteplasser fram til 1920-tallet. På godværssøndager sommerstid møttes den mannlige befolkningen på toppen av haugen. Om ettermiddagen samlet de seg, og diskuterte årsvekst, fiske, politikk m.m. På lørdag og søndagskveld møttes ungdommen i Tinghågs karet, men aldri på selve haugen. Navnet Tinghågen peker mot funksjon knyttet til rettsvesen. I følge muntlig tradisjon skal haugen ha blitt brukt som tingsted for Tomma, Hugla og Handnesøya. Folk samlet seg til ting for kunngjøringer og rettslige avgjørelser om uenigheter. Det er usikkert hvor langt tilbake denne tradisjonen går (Simon Sørvoll. Gammelt tingstad på Alsøy i Nesna. Årbok for Helgeland 1980). Det gamle fellestunet for gårdene lå ca. 100 meter nord for haugen. Tinghågen ble registrert av Vitenskapsmuseet og fredet 5. august 1981.

På toppen av Tinghågen på Alsøy står en spesiell stein.

47. Flatmarksgrav, Alsøy (46138-1)

Grav med funn av menneskeskjelett, sammen med en kam av bein. Funnet ble gjort under setting av poteter, men finneren grov det hele ned på samme plass omtrent 0,5 m dypt. Det skal flere ganger ha blitt funnet beinrester ved jordarbeid på gården. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 9. juli 1979.

48. Gravfelt: to rundrøysar, Skeivstadøya (16523-1 og 16523-2)

Den ene rundrøysa er klart markert og tydelig, med en sjakt i sentrum. Flere forhøyninger finnes i området, men de er trolig naturdannelser. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 10. juli 1979. Den andre rundrøysa er uklart markert, men tydelig i terrenget. Den sørlige delen er nesten helt fjernet. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 10. juli 1979.

49. Gravfelt: to gravrøysar, Kvannbakken Skeivstad (36533-1 og 36533-2)

En oval røys, lite synlig i terrenget, uklart markert og med flat profil. Datert til førreformatorisk tid. Rester av en rund røys, nokså godt markert i NV, med en del større stein synlig. Rundt halvparten av røysa ble fjernet i forbindelse med veiarbeid i 1934. Et murt gravkammer ble da forstyrret. Dette ble deretter utgravd av folk fra Vitenskapsmuseet. I kammeret ble det funnet: to bruddstykker av en korsformet spenne, 57 perler av blått glass, fire perler av rav, bruddstykker av et spannformet leirkar, et lite bruddstykke av et leirkar, to jernnagler og et knivfragment. (T 14942, tilvekst 1934. I UNIMUS står Alsøy oppført som funnsted). Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. juli 1979.

50. Gravrøys, Hjardarholt Skeivstad (63714-1)

Skadet langrøys bestående av stein oppblandet med jord. Noe uklart markert, men ganske lett synlig i terrenget. Røysa har en stor vannfylt grop på nordsida. Langs denne sida går også en sti. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. august 1981.

51. Boplass, Solheim Skeivstad (46135-1)

Funnsted for bladformet pilspiss av skifer (T 16223, tilvekst 1943). Pilspissen ble funnet på bunnen av ei myr. Ei øks og et pent eksemplar av en flintkniv ble også funnet. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 3. juli 1979.

Pilspiss av skifer, funnet på Solheim Skeivstad. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

52. Gravrøys, Skeivstad (7106-1)

Rundrøys med god kantmarkering, men ikke så lett synlig i terrenget. Røysa synes urørt. Den kan være en rydningsrøys. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. august 1981.

53. Gravrøys, Skeivstad (55871-1)

Langrøys som er lett synlig i terrenget med klar kantmarkering. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 4. august 1981.

54. Gravfelt: to rundrøyser, Langhaugen (63715-1 og 63715-2)

To rundrøyser øst for gårdens våningshus. Begge er noe uklart markert og ikke så lett synlig i terrenget. Den ene røysa synes urørt. Den andre er lagt mot en stor jordfast stein. Denne røysa har et søkk omtrent i midten. Ut fra lokalitetsnavnet kan det tenkes at de to røysene opprinnelig har vært en langrøys. Datert til bronsealder-jernalder. Vernedato er ikke nevnt.

Handnesøya, krets 2

På Handnesøya er 20 automatisk fredete kulturminnelokaliteter med totalt 62 kulturminner registrert i Askeladden. Det dreier seg om en gårdshaug, og 19 gravfelt / gravhauger / gravrøys / hustuffer. De fleste av disse kulturminnene ligger sør og øst på Handnesøya. Gravfeltet Langskipet er tidligere skiltet, skjøtslet og tilrettelagt for publikum, men tiltakene er ikke fulgt opp de seinere år. På Sørstrand på Handnes har sauene beiting gjort kulturlandskapet mer synlig og gravminnene lettere tilgjengelig.

Oversikt over fredete kulturminner på Handnesøya. Fra kulturminnesøk.

1. Gravfelt: to rundrøyser, Handnes (55868-1 og 55868-2)

Den ene rundrøysa er til dels klart markert og lett synlig, med mindre forsenkninger i topp-partiet. Den andre rundrøysa er også nokså klart markert og lett synlig. Et par blokker stikker opp i topp-partiet. Ifølge observasjoner gjort av Edvard Havnø på 1920-tallet skal ytterligere tre gravrøys ha ligget i dette området. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

2. Gravfelt: fem rundrøyser og en hustuft, Handnes (26637-1, - 26637-6)

En tilnærmet kvadratisk hustuft med veggvoller av rundkamp (muligens tatt fra gravrøysene). Rester av råttent treverk sees på og ved siden av tufta. Mål: Ca. 4 x 4 m. Ca. 20 m Ø-ØNØ for denne ligger en lignende tuft. Datert til førreformatorisk tid. Flere gravrøys kan ligge i området. Røysene har små dimensjoner og området er ujevnt og overgrodd. De fem kjente rundrøysene som utgjør feltet synes med unntak av en å være urørt. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

3. Gravfelt: sju gravrøyser og sju rundhauger, Langskipet Handnes (73333-1,- 73333-14)

Tre langrøyser, fire rundrøyser og sju rundhauger utgjør dette gravfeltet. Datert til bronsealder-jernalder. Gravfeltet ble vernet 29. juni 1979.

Langskipet på Handnes har besøk av skoleklasser.

4. Gravfelt: to rundrøyser, Nesjehaugen Hågjen (26638-1 og 26638-2)

Lengst i nord er ei rundrøys, vid i formen og uklart markert. Store deler av fotgrøfta vises. Ellers er røysas sentrale deler fjernet. Ca. 5 m sør for denne ligger nok en rundrøys. Andre røyser kan ligge i området. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 30. juni 1979.

5. Gravrøys, Nesjehaugen (63713-1)

Rundrøys, til dels klart markert unntatt i NØ-siden hvor mye masse er tatt ut. Haugen har en grop i sentrum. I nordøst er store deler fjernet. Grensegjerdet går over røysas østre del. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 30. juni 1979.

6. Gravfelt: en rundhaug og sju rundrøyser, Nesjehaugen (46133-1, - 46133-8)

En rundhaug, seks rundrøyser samt en røys nummer åtte påvist 4. juni 2010. Datert til bronsealder-jernalder. De øvrige er vernet 30. juni 1979.

Felt med gravminner på Handnes.

7. Gravrøys, Mefjordholmen (5869-1)

Rundrøys. Ikke så lett synlig og uklart markert. Jevn overflate. Ingen stein synlig. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 5. juli 1979.

8. Gravrøys, Handnesholmen (73334-1)

Rundrøys, noe flat i toppen. Forholdsvis godt synlig i terrenget, men uklart markert. Øst for røysa ligger en forhøyning som kan være en gravrøys. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 5. juli 1979.

9. Gravrøys, Handnes (36535-1)

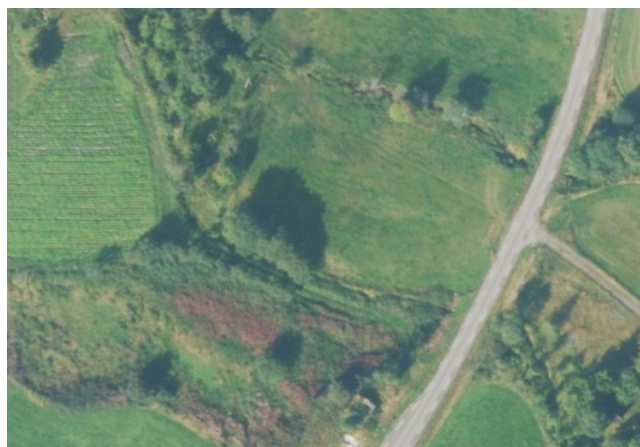
Langrøys, relativt godt synlig i terrenget, men dårlig markert. Røysa er svært utkastet, og av den grunn vanskelig å finne. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 30. juni 1979.

10. Gravfelt: fire rundrøysar og en langrøys, Valla (46134-1, - 46134-5)

En langrøys, lite synlig i terrenget og dårlig markert. Noen stein synlig i dagen. To lite synlige og dårlig markerte rundrøysar. Langrøysa og disse to rundrøysene virker uskadd. Den tredje rundrøysa er godt synlig i terrenget, men virker noe utkastet. Rundrøys nummer fire er lite synlig i terrenget, men forholdsvis godt markert. Enkelte stein vises. En sti berører røysas søndre del og avdekker noe av en mulig fotgrøft. Også denne rundrøysa virker uskadd. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 30. juni 1979.

11. Gårdshaug, Toftan (26633-1)

Gårdshaug med fett, mørkt matjordlag som skiller seg ut fra jordsmonnet ellers. Bakken hever seg noe over vanlig bakkenivå, og området er litt ujevnt. Tykkelsen på matjordlaget er minst 0,4 m. På gården er det i tidens løp samlet opp: fire spinnehjul av kleber, et spinnehjul av bly, en del vevtynger og fiskesøkke også disse delvis av kleber, krittpipefragmenter og bryne. Det er observert skjørbrønt stein og trekull. Under registreringa i 1979 fantes ved tilfeldig vandring i åkeren et stk. jernslag, fragment av fot til en leirgryte, to jernnagler, et stk. pimpstein og trekull. Grunneier kunne ikke huske at det hadde stått hus på stedet. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 30. juni 1979. Ei smie i stein står rett sør for området.

Gårdshaugen ligger rett ved ei gammel steinsmie som skimtes nederst i bildet. Fra Kartverkets Norgeskart.no.

12. Gravfelt: to rundrøysar, Valla (55870-1 og 55870-2)

En rundrøys med topp, på grunn av fugleguano. Denne røysa har uklar markering, og slake sider som går i ett med kollens form. Ingen stein er synlige. Lengst i V ligger den andre rundrøysa. Den er noe uklart markert på grunn av vegetasjon, men tydelig i terrenget. Enkelte steiner er synlige i overflaten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 30. juni 1979.

13. Gravrøys, Handstein (55867-1)

Rundrøys, godt synlig i terrenget og forholdsvis bra markert. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

14. Gravfelt: to rundrøyser, Breivika (16517-1 og 16517-2)

To rundrøyser forholdsvis godt synlige i terrenget og bra markert. Få steiner er synlige. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 25. juni 1979.

15. Gravfelt: to rundrøyser, Handstein (16518-1 og 16518-2)

En mulig rundrøys, forholdsvis godt synlig i terrenget og bra markert. Den andre rundrøysa er forholdsvis godt synlig i terrenget, men svært utkastet i midten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

16. Gravrøys, Handstein (7103-1)

Rundrøys, godt synlig i terrenget, forholdsvis bra markert. Røysa er en del utkastet. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

17. Gravrøys, Handstein (46130-1)

Rundrøys på toppen av en knaus. Forholdsvis godt synlig i terrenget, men dårlig markert. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

18. Gravfelt: to rundrøyser, Handstein (46131-1 og 46131-2)

Den ene rundrøysa er uklart markert og lite synlig i terrenget. Den andre er ganske klart markert, men heller ikke så lett synlig. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 3. august 1981.

19. Gravfelt: ni gravrøyser/steinlegninger, Lennarberget (73332-1,- 73332-9)

Seks rundrøyser, en langrøys og to røyser / steinlegninger. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 28. juni 1979.

20. Gravhaug, Handstein (46129-1)

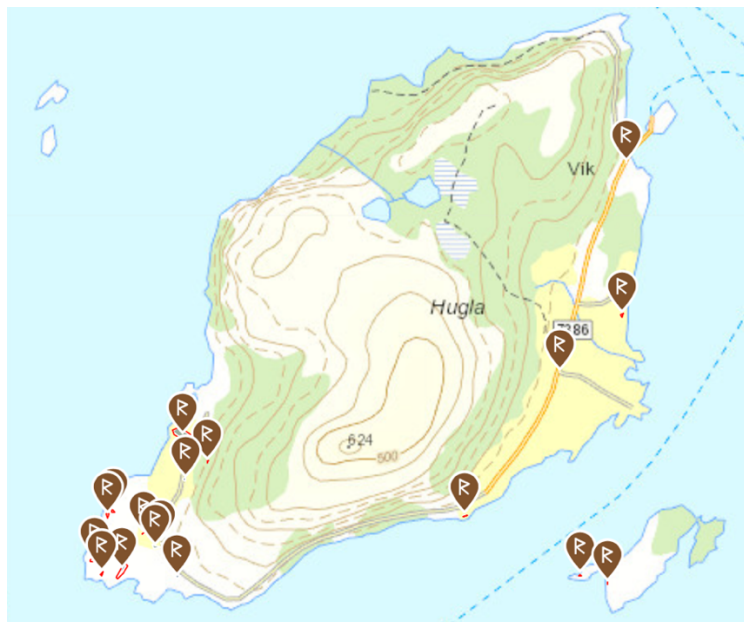
Mulig rest av et gravfelt. En langhaug er godt synlig i terrenget, men dårlig markert. Haugens nordøstre del er skadet av gårdsvei. Langs nordsiden av haugen går en bekk, trolig kunstig gravd. Denne ser ut til å ha skåret av noe av langsiden. Det er kanskje i tilknytning til denne haugen at gravhauger nevnt av K. Lossius i 1885 har ligget: «I indmarken, nordligst paa øen». Ifølge Lossius hadde disse haugene tidligere blitt utgravd og flere jernsaker funnet. I 1885 innkom en spydspiss av jern og et tveegget sverd fra området (B 4316:). Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 28. juni 1979.

Denne gravhaugen på Handstein er delvis skadet som følge av veibygging.

Hugla, krets 3

Ifølge Askeladden har Hugla 12 førreformatoriske lokaliteter med 39 kulturminner. 37 av kulturminnene er gravminner. De to resterende funn består av trekull og spor av bosetting i en heller. Lokalitetene ligger sørøst på øya. Et par befinner seg på vestsiden, og ingen i nord.

1. Gravfelt: tre gravrøyser og en gravhaug, Albertshaugen (63872-1-, 63872-4)

En rundrøys, godt synlig i terrenget, men noe uklart markert. Stort søkk midt i røysa. En del stein er synlig. Røysa er delvis fjernet. Datert til jernalder. En rundhaug, lite synlig i terrenget, uklart markert. Datert til førreformatorisk tid. En mulig røys, sees kun som en svak forhøyning i terrenget, dårlig markert. En rundrøys, lite synlig i terrenget, uklart markert, noe ujevn og rasert. De to siste er datert til bronsealder-jernalder. Vernet 2. juli 1979.

2. Gravfelt: to gravrøyser, Ytterneset (63871-1 og 63871-2)

To rundrøyser. Begge uklart markert. Den ene er ganske synlig i terrenget, den andre dårligere. Begge er lagt rett på berget. På registreringstidspunktet var de overgrodd med gress. Begge syntes urørt. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 2. august 1981.

3. Gravrøys, Ytterkalven på Feøya (55864-1)

En mulig rundrøys. Lite synlig og dårlig markert. Ingen stein er synlig. Røysa har et søkk i midten. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 5. juli 1979.

4. Gravrøys, Feøya (46128-1)

En rundrøys, flat profil. Forholdsvis godt synlig i terrenget, men uklart markert. I midten står oppstilt en stein, trolig grensestein fra nyere tid. Bronsealder-jernalder. Vernet 5. juli 1979.

5. Gravfelt: åtte gravrøyser, Steinraukneset (26631-1 -, 26631-8)

Åtte rundrøyser. Mer eller mindre synlige i terrenget. Noen er skadet, andre tilsynelatende urørt. En av røysene fremstår som svært uregelmessig, og kan være utkastmasser fra et stort søkk i en av de andre. To ble ikke gjenfunnet ved en seinere kontroll, men området preges stedvis av torvvekst. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

6. Gravfelt: fire gravrøyser, Flatneshågen (55863-1-, 55863-4)

Fire rundrøyser, alle med flat profil, dårlig markert og lite synlig i terrenget. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

7. Gravfelt: tre rundrøyser og en langrøys, Ytre Nessan (36531)

To av rundrøysene er lite synlig i terrenget og dårlig markert. Den ene har to små fordypninger. Den tredje rundrøysa er forholdsvis godt synlig i terrenget, og bra markert. Den har et avlangt søkk i midten. Langrøysa har noe ubestemmelig form, flat profil. Den er lite synlig i terrenget, og dårlig markert. Røysa er trolig noe omrotet. Svakt søkk noe SSV for midten av røysas lengderetning. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

8. Flatmarksgrav, Huglen (7104-1)

Mulige rester etter båtgrav under flat mark. I et åpent flygesandsområde ble det på en ca. 3 x 1,5 m stor sandflate plukket opp gjenstander i rustet jern: åtte firkantede naglehoder, fem runde naglehoder, fire naglestammer, fem ubestemmelige naglefragmenter (T 20290). Dette kan ha vært rester etter båtbegravelse i flygesand. Funnene lå ca. 1, 6 m lavere enn den opprinnelige overflaten. Datert til jernalder. Vernet 2. august 1981.

Naglefragmenter som ble funnet på sandflata. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

9. Gravfelt: tre gravrøyser, Skjåberget Huglen (73331-1-, 73331-3)

Tre rundrøyser. To rundrøyser med flat profil og en med tilnærmet flat profil. Alle er lite synlig i terrenget og dårlig markert. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 29. juni 1979.

10. Gravfelt: to gravrøyser, Damberget Huglen (46127-1 og 46127-2)

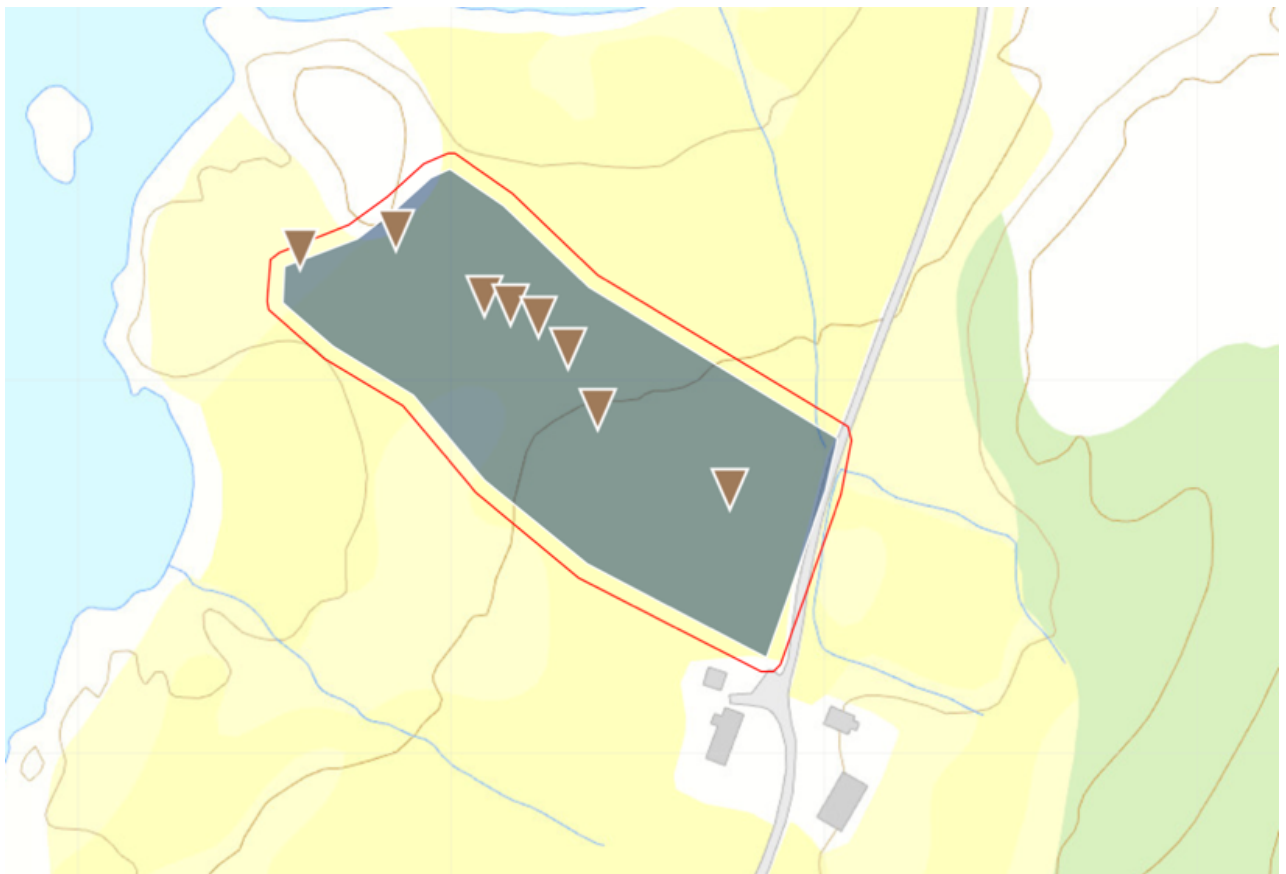
To rundrøyser. Den ene er godt synlig i terrenget, noe uklart markert og med en fordypning. Den andre er rest av en rundrøys, og ligger på en liten knaus. Den består av en liten ansamling stein og er noe usikker som fornminne. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 28. juni 1979.

11. Heller med rester av bosetning- aktivitetsområde, Huglen (36532-1)

Heller dannet av en større nedrast blokk, omgitt av mindre rasblokker. Hellenen vender mot SV, og «gulv»-arealet består vesentlig av nedraste blokker. En flate med kulturlag dekker et areal på ca. 2 x 2 m. Jordsmonnet har noe varierende konsistens, dels sandholdig, dels fett, med tykkelse ca. 0,3 m. Ingen tegn til bein- og skjellrester. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 2. august 1981.

12. Gravfelt: en gravrøys, en mulig langrøys, tre gravhauger, mulige rester av flatmarksgraver og forekomst av trekull, Steighogen (73330-1 -, 73330-8)

Et område bestående av flere kulturminner, men mesteparten er rester eller mulige gravminner. Ifølge K. Lossius (1885) har det her «ligget 10-12 hauger tæt sammen, deraf et Par lange.» Ved Edvard Havnøs besøk i 1924 kunne han bare observere «et par nu nesten utpløiede og utjevnete gravhauger». Siden ble det notert at alle mer eller mindre hadde gått tapt under dyrking. Kun enkelte steinkonsentrasjoner kom fram ved pløying. Pilspisser og et håndtak til sverd, og rester av bein etter mennesker i område skulle ha blitt funnet, men ikke bevart. Ved en befaring av arkeologer i 2014 ble spor etter fem sannsynlige hauger påvist. De fikk også opplysninger fra gårdbruker om observasjoner gjort under pløying. I tillegg ble ei mulig røys utenfor dyrka eng og lengst NV i området registrert. De fleste kulturminnene i dette gravfeltet er datert til bronsealder-jernalder eller jernalder. Kullforekomsten har uvisst datering. Vernet 28. juni 1979.

Kulturminner i Steighogen på Hugla. Fra Kulturminnesøk.

Nesnahalvøya, krets 4

11 automatisk fredete lokaliteter med totalt 16 førreformatoriske kulturminner er oppført i Askeladden for fastlandet Nesna. To av kulturminnene er borte, men fortsatt oppført i Askeladden. Det gjelder det ene bogastelle ved Munnarhølen, og varpet i Langsetmarka.

Åtte av de 11 lokalitetene er på Nesnastranda, to gravhauger ligger på Nesna tettsted, mens det registrerte ledegjerdet står på Nesnakjølen mot Strandlandet. Åtte kulturminner er i tillegg oppført med uavklart vernestatus. Fem av disse er funnsted for løsfunn, et er mulig ildsted, så er det et gravfelt med to gravrøyser som kan være fjernet og en fjernet gravrøys. Disse er ikke inkludert i oversikten. Et steingjerde i utmarka på Remmen på Nesnastranda er tidligere befart og registrert av Sametingets representanter. Dette er ikke lagt inn i Askeladden, og det er uklart om det er fredet. To liknende gjerder finnes på Herset og Langset. De tre steingjerdene er tatt med i vedlegg 2.

1. Fangstlokalitet ved Langsetelva, Munnarhølen Engen (73326-1, 73326-2, 73326-3)

På en bergrygg ble to bogasteller og en mulig fangstgrav registrert og vernet 2. juli 1982. De to bogastellene lå to meter fra hverandre. De besto av stein som var oppmurt i en hesteskoliknende form. I midten av anleggene lå ytterligere noen stein. Målene på det ene var diam. ca. 1,5 x 2, det andre ca. 1 x 1,5 m. H. ca. 0,2 m.

Bogastelle står ved Munnarhølen der Langsetelva stuper ut i en foss.

Rundt 75 meter VNV for bogastellene og rett nedenfor en bratt fjellvegg lå en mulig fangstgrav. På markoverflaten vistes en ca. 2,5 m. lang rad med steinblokker som nærmest gikk vinkelrett ut fra fjellveggen. Oddlaug Markussen oppdaget steinraden på bærtur i marka. Kåre Bang tok initiativ til å få gravd langs steinraden i ca. 0,7 m dybde. Ved registrering

foretatt av arkeolog Birgitta Berglund ved Vitenskapsmuseet i Trondheim i 1982 var det utgravde området åpent. Steinraden utgjorde de øverste steinene på en steinmur som besto av minst 3-4 lag av steinblokker. Det er mulig at muren fortsatte dypere ned. I overflata kunne man ane at muren var en del av en dyregrav som lå med den ene kortsiden inn mot fjellveggen. Berglund bemerket at «Da graven er fylt med sand og småstein, må den undersøkes nærmere for å være sikker på om den virkelig er en fangstgrav. Massen fangstgraven er fylt med kan være nedrast fra bergpartiet overfor. Beliggenheten på tvers av et trangt platå viser en strategisk plassering av fangstgraven.»

Fra begynnelsen av 1900-tallet og inntil 1980-tallet skal steinsettingene ha blitt ansett som gjeterhytter (informasjon fra John Fagertun, 13. september 2019). Det ene bogastelle synes nå (2018) å være borte, trolig ødelagt av skred.

2. Varp i Langsetmarka, Einmoen Langset (55866-1)

Varpet er i Askeladden beskrevet som et tydelig og klart markert varp. Det kan ligge en større flat steinhelle i varpet. Muligens finnes stein også under denne. Oppå hellen ligger mindre steiner lagt på som ei røys. Steinene er noe mosegrodde. Varpet skal ligge rundt 40 m nord for Langsetelva, ca. tre meter vest for en liten bekk som renner ut i Langsetelva, ca. 75 m VNV for Vegvesenets brakker. Ytterligere et varp skal ha stått ca. seks meter nordøst for dette. Det ble sprengt bort på slutten av 1970-tallet i forbindelse med anlegg av kommunal vannledning.

Tradisjonen nevner varpet som et samisk offeralter. Samene passerte her på vei til og fra reinenes vinterbeite ute på øyene. Hver gang kyr- og sauegjeterne gikk forbi ofret de en stein på alteret. Stedet ble i 1982 påvist for arkeolog av Kåre Bang som også fortalte om tradisjonen rundt varpet. Det er usikkert om det har vært en del av samisk kultur eller ikke. En mulighet er at et samisk offeralter seinere har blitt brukt som varp. På Langåsen rett nordøst for varpet kalles et sted for Reinhagen. Rundt 1900 skal det ha kommet samer hit på grunn av alle villdyrene i innlandet. De var der under reinkalvingen. Ifølge Askeladden ble dette opplyst ved Kåre Bang i 1982. Varpet ble datert til førreformatorisk tid, og registrert og vernet 2. juli 1982. Varpet fantes i 2007, men det er siden fjernet av Mesta i forbindelse med utarbeidelse av parkeringsplass.

3. Gårdshaug, Einvolden Langset (7101-1)

Under planering rett ved husene på gården er boplassrester funnet; ildstedrester, en klebersteinsgryte (T20039), en jernnagle, et naglehode og beinrester (unummererte). Utbredelse og tykkelse på kulturlaget er noe usikkert. Det kan dreie seg om en gårdshaug. Datert til jernalder-middelalder. Vernet 27. juni 1979.

Gården Einvolden på Langset ligger på en gårdshaug.

4. Gårdshaug/fellestun, Oppegård Langset (26632-1)

Et kulturlag på ca. 1 meter tyder på lang tids bruk. Under graving av kjeller i 1960 fant man fire ulike brannlag og et ildsted. Nederst i leirbunnen, på ca. 2 meter, fantes stolperester. Samtidig ble enkelte gjenstander funnet, bl.a. et spinnehjul. Noen ble levert inn til Nesna bygdemuseum. Andre er bortkommet. Det ble også funnet et begravelleskors av bly (T 18216) rett foran inngangen til våningshuset ca. 1 meter under bakken (Tilvekst 1961). Korset er datert til middelalderen. Ei stor steinhelle ble også funnet ca. 1 meter dypt. Den var omtrent 2 kvadratmeter stor. Det gamle fellestunet for gårdsbrukene på Langset sto på dette bruket, noe vest og sørvest for gårdens nåværende våningshus. Gårdshaugen / fellestunet er datert til førreformatorisk tid. Vernet 26. juni 1979.

Gårdshaugen på Oppegården på Langset vises som en svak forhøyning i terrenget.

Blykorset fra middelalderen. Arkiv: NTNU, Vitenskapsmuseet. UNIMUS.

5. Gravrøys på Langberget, Solheim Langset (36529-1)

Rundrøys. Tydelig i terrenget og klart markert, bortsett fra i sørøst. En del større stein er synlig i midtre parti av røysa hvor det er en forsenkning. Rundt røysa går en fotkjede, brutt med enkelte mindre blokker. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 27. juni 1979.

6. Gravrøys på Langberget, Solheim Langset (73325-1)

Rundrøys. Tydelig i terrenget og ganske klart markert. Større stein stikker opp av røysas sentrum. Noe stein er synlig. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 27. juni 1979.

7. Gravfelt: fire rundrøys, Seljehaugen på Langset (26629-1-, 26629-4)

Gravfeltet består av delvis synlige gravminner. De ligger på en mindre bergrygg med slak helling. Løvskog med mose, lyng og grastorv i bunnen. Bra utsikt mot Skogsøya i vest ellers er utsikten hemmet av vegetasjon. Datert til bronsealder-jernalder. Vernet 27. juni 1979.

8. Gårdshaug, Huske (16514-1)

På et gresskledt platå ned mot sjøen, med vid utsikt, ligger en gårdshaug/gammelt fellestun. Kulturlag på opptil 1 meter tykkelse er observert, men det har uklar utbredelse og markering. Ca. 5 meter øst for østre hjørne av våningshuset er det under pløying støtt på flere ildsteder mellom to lag av hellelagt gulv. Dette skal ha vært rester etter hus fra det gamle fellestunet på Huske. Det er også funnet to håndkvernsteiner i området. Datert til førreformatorisk tid. Vernet 26. juni 1979.

Husene på Huske ligger på en gårdshaug.

9. Grav, Movegen 21 Nesna tettsted (55862-1)

På denne eiendommen er rester av båtgrav med flere funn avdekket. Funnene består av et tveegget sverd av jern (T 14487), deler av spydspiss av jern, en del båtsaum og spiker av jern med fastrustet tre, utbrente knokler av menneske og en hest (tilvekst 1932). Funnet ble gjort under kjellergraving til ei tomt ca. 0,4 m under bakkenivå. Rundt halvparten av båten ble avdekket under kjellergravinga. Resten ligger fremdeles under bakken rett ut fra husets vestre vegg. Det kan ha vært en haug over grava som seinere ble utpløyd. Sannsynligvis datering er vikingtid. Vernet 27. juni 1979. Gjenstandsfunn av uviss dato.

10. Gravhaug, Movegen 8 Nesna tettsted (73328-1)

I den sørvestlige delen av hagen på eiendommen ligger rester av en gravhaug. Den er godt synlig i terrenget og bra markert. Gravhaugen måler ca. 14 m x 9 m. Den antas å være fra jernalderen. Vernet 27. juni 1979.

Movegen 8.

11. Ledegjerde/fangstlokalitet, Nesnakjølen (262628)

Ledegjerde på Nesnakjølen ligger i sørhellinga vest for Nesnafjellet. Det er ca. 120 m langt, og består av rundt 250 steinheller. De fleste av hellene er reist vertikalt, støttende mot hverandre slik at de danner en «vegg». Gjerdet går over en bakketopp. Det er svært tydelig på den ene siden som går ned mot fjorden, og mer diffust på den andre siden av toppen. Datert til førreformatorisk tid. Vernet av Sametinget 5. september 2019.

Ledegjerdet på Nesnakjølen er det foreløpig siste kulturminnet som er lagt inn i Askeladden fra Nesna. Det ble registrert av Sametinget høsten 2019.